

Svraka András

A munkaerőköltség csökkentésének hatása a sérülékeny csoportba tartozók foglalkoztatására

A magyar Munkahelyvédelmi Akció értékelése

ÖSSZEFOGLALÓ: Magyarország 2013-ban a Munkahelyvédelmi Akció keretében célzott kedvezményeket vezetett be a szociális hozzájárulási adóban fiatal, idős, alacsonyán képzett és egyéb, a munkapiachoz lazábban kötődő csoportok számára. Ebben a tanulmányban adminisztratív adatforrásokat felhasználva, a különbségek különbsége módszer segítségével becsültem meg az adókedvezmények foglalkoztatási hatását. A becsléseim eredményei szerint a Munkahelyvédelmi Akciónak köszönhetően a kedvezmények bevezetését követő harmadik évre a foglalkoztatási ráta 1,2 százalékponttal emelkedett. A Munkahelyvédelmi Akció a fiatal és alacsonyán képzett csoportoknál jelentősen emelte a foglalkoztatás szintjét és ezáltal a költségvetés bevételeit is. Ugyanakkor az idős munkavállalóknál a kedvezménynek csak mérsékelt hatása volt. Az eredmények arra utalnak, hogy célzott adókedvezményekkel költséghatékonyan lehet elősegíteni a munkapiacra hátrányos helyzetben lévő csoportok foglalkoztatását.¹

KULCSSZAVAK: Munkahelyvédelmi Akció, célzott adóösztonzők, különbségek különbsége

JEL-KÓDOK: H24, J21, J23

A magyarországi foglalkoztatottsági arány az Európai Unió más tagállamaihoz képest történelmileg alacsony volt. Az egyes országok foglalkoztatottsági szintjei közötti különbségek nagyrészt bizonyos csoportoknak a munkaerőpiacon való alacsony részvételéből erednek. A válság előtti időszak tekintetében Kátay (2009) négy olyan fő csoportot azonosított, amelyeken keresztül magyarázható az EU15

országi és Magyarország foglalkoztatottsági rátái közötti különbségek legnagyobb része. Ezen csoportok a kizárólag általános iskolai végzettséggel rendelkező munkavállalók, a 25 év alattiak és az 50 év feletti korcsoportja, valamint a szülőképes korú nők.

Az elmúlt években számos politikai intézkedés történt, amelyek a csoportokon belüli foglalkoztatottsági ráta növelését célozták. Fokozatosan megemelték a nyugdíjkorhatárt, megszüntették a korai nyugdíjazási rendszert, valamint jelentős adóreformot iktattak

Levelezési e-cím: andras.svraka@pm.gov.hu

törvénybe. Megszüntetésre került a munkajövedelmek tekintetében a progresszív adórendszer. A helyébe 2011 és 2013 között több lépcsőben egykulcsos, a gyermekek után járó adókedvezménnyel kiegészített rendszer lépett. 2013-ban egy további intézkedésre is sor került, ami a Munkahelyvédelmi Akcióterv elnevezést kapta, célja pedig a foglalkoztatottság növelése bizonyos sérülékeny csoportokon belül.

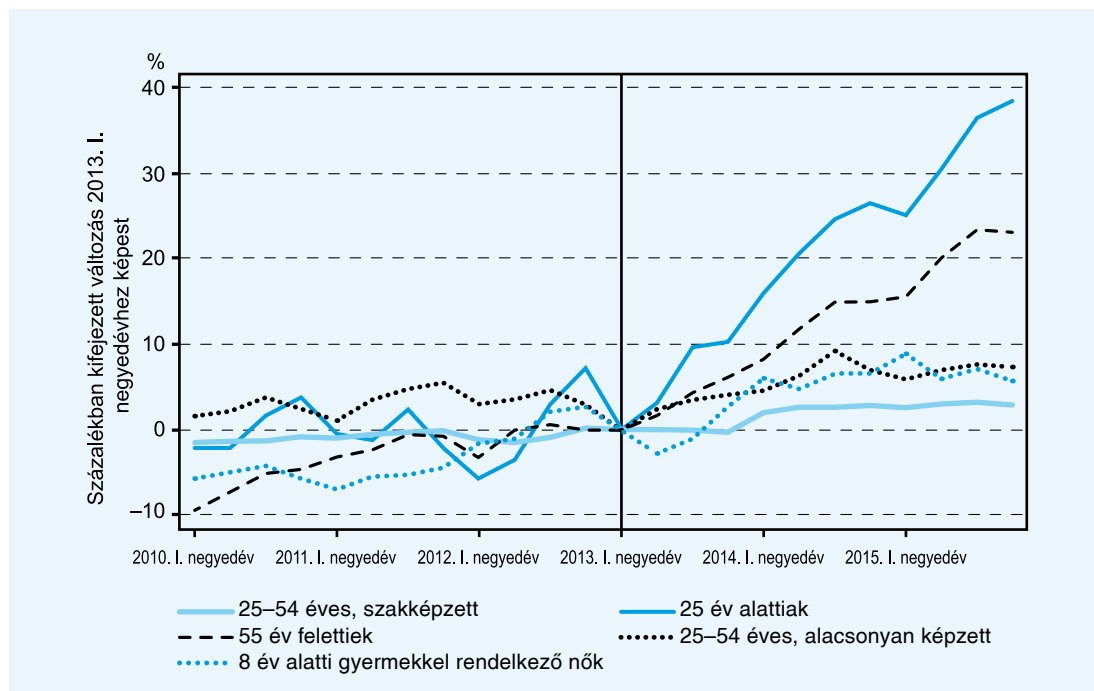
A Munkahelyvédelmi Akcióterv lényegében olyan adójóváírás, ami csökkenti a munkáltatók által fizetendő szociális hozzájárulási adó mértéke azon csoportok tekintetében, ahol a magyar foglalkoztatottsági arányok alacsonyak. Állandó adójóváírás jár a 25 év alatti és az

55 év feletti munkavállalók után és az alacsonyan kvalifikált, szakképzettséget nem igénylő munkakörökben, továbbá ideiglenes (három évre szóló) adójóváírás jár a gyermekgondozási szabadságot követően a munkába visszatérő munkavállalók, valamint a pályakezdekők és a tartós munkanélküliség után munkába álló foglalkoztatottak után. A célcsoportokban összesen mintegy 900 ezer embert érintő program összköltsége 2015-ben 130 milliárd forint volt (a GDP 0,4 százaléka).

Az elmúlt években a munkaerőpiac állapota jelentősen javult; ennek keretében a sérülékeny csoportokon belül is nőttek a foglalkoztatottsági mutatók. Az 1. ábra a magyar munkaerő-felmérés alapján megmutatja az elmúlt

1. ábra

A FOGLALKOZTATOTSÁGI RÁTA ALAKULÁSA A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV FŐ CÉLCSOPORTJAI KÖRÉBEN

Megjegyzés: Az ábrán a foglalkoztatottság a munkaerő-felmérésben használt, az ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) standard definíciója alapján került meghatározásra, kizárva azonban a közmunkaprogramban és a külföldön dolgozókat. Alacsony képzettségűnek minősülnek a középfokú végzettség nélküli munkavállalók.

Forrás: A Központi Statisztikai Hivatal munkaerő-felmérése, saját számítások

években a foglalkoztatottsági arányokban az elsődleges,² belföldi³ munkaerőpiacon bekövetkezett változásokat a Munkahelyvédelmi Akcióterv fókuszában szereplő fő célcsoportok tekintetében.⁴

A Munkahelyvédelmi Akcióterv 2013-as bevezetését követően a fiatalabb és idősebb korcsoportok foglalkoztatottsági adataiban jelentős, míg az alacsony képzettségű, középkorú munkavállalók és a kisgyermekes anyák mutatóiban kisebb mértékű emelkedés volt tapasztalható. A szakképzett, középkorú munkavállalók foglalkoztatottsága 2014-ben, a piaci felépüléssel együtt, szintén növekedésnek indult. Ugyanakkor ezeket a folyamatokat, a nyugdíj- és adóreformok, valamint az üzleti ciklusokhoz kapcsolódó hatások mellett számos egyéb tényező is befolyásolta. 2014-ben a gyermektámogatási formák rugalmasabbá váltak, ami megkönnyítette a kisgyermekes anyák visszatérését a munkaerőpiacra. Emellett a gazdaságban tapasztalható technikai változások és a munkaerő változó szaktudásbeli összetétele szintén befolyásolhatta az alacsony képzettségű munkavállalók iránti keresletet.

A jelen dolgozatban a Munkahelyvédelmi Akcióterv által a foglalkoztatottságra gyakorolt oksági hatásokra vonatkozó értékeléseket egy kvázi-kísérlet keretében végzem el. A Munkahelyvédelmi Akcióterv minden célcsoport tekintetében egyszerre, egyetlen lépésben került bevezetésre. A részvételi jogosultság meghatározása egyszerű szabályokon alapul, aminek eredményeként bizonyos csoportok részt vehetnek a Munkahelyvédelmi Akciótervben, míg más (az előzőekhez sok tekintetben hasonlító) csoportokra az intézkedések hatálya nem terjed ki. Ezek a következtetlenségek felhasználhatók a Munkahelyvédelmi Akcióterv valós hatásainak azonosítására szolgáló összehasonlítások során. A leginkább zavaró tényezők (mint például a közmunkarendszer-bővítés) kiküszöbölése érdekében közigazgatási mikroadatokat használok a Munkahelyvédel-

mi Akcióterv célcsoportjai közül a vizsgált- és a kontrollcsoportok azonosítására, valamint a különbségek különbsége becslő függvénnyel vezetem le a Munkahelyvédelmi Akcióterv foglalkoztatottságra gyakorolt oksági hatásait.

Az eredményei alapján a programnak erőteljes, statisztikailag és gazdaságilag egyaránt releváns hatása volt a foglalkoztatottságra. A Munkahelyvédelmi Akcióterv a foglalkoztatottsági arányt 1,2 százalékponttal növelte a bevezetését követő három év után. A Munkahelyvédelmi Akcióterv konkrét hatásai az egyes célcsoportokon belül heterogén képet mutatnak: a foglalkoztatottsági ráta a 25 év alatti korcsoportjában 2,6 százalékponttal, míg az alacsony képzettségűek csoportjában 2,2 százalékponttal nőtt; ugyanakkor a növekedés mértéke csak 0,8 százalékpont volt az 55 év feletti, illetve 0,7 százalékpont a tartósan munkanélküliek között. A rendelkezésre álló adatok korlátozottsága miatt a Munkahelyvédelmi Akcióterv által a kisgyermekes anyák csoportjában kiváltott hatásokat nem tudtam értékelni. Az eredmények azt sugallják, hogy a Munkahelyvédelmi Akcióterv eredményezett a jogosult és nem jogosult alacsonyan képzett munkavállalók közötti keresleti cserét, de a teljes cserehatás kicsi volt.

Az eredmények alapján végzek egy durva költség-haszon elemzést, ami szerint a teljes önfinanszírozási arány (a magasabb foglalkoztatásból eredően beszedett adók összege osztva a Munkahelyvédelmi Akcióterv teljes adóköltésével) nagyjából 40 százalék. Az alacsony képzettségű munkavállalók esetében ez az arány a 70 százalékot is elérte, de az 55 év feletti csoportjában mindössze 14 százalék volt. Ez a részleges egyensúlyi elemzés figyelmen kívül hagyja a potenciális második kört, a bérhatásokat, ezért ezek az alsó határértéknek tekintendők, ugyanakkor megjelenítik a kiigazítások fő irányát.

Az eredmények szerint a célzott adóössztönzők költségghatékony módjai lehetnek a sérü-

lékeny csoportokon belüli foglalkoztatottság növelésének Magyarországon.

A Munkahelyvédelmi Akciótervről korábban nem készültek utólagos tanulmányok. *Benedek, Kátay és Kiss* (2013) dinamikus munkaerő-kínálaton alapuló, általános egyensúlyi makromodellbe illesztett mikroszimulációs módszerrel végeztek előzetes szimulációkat a Munkahelyvédelmi Akcióterv munkaerőpiaci és makroökonómiai hatásának előrejelzésére. Az ő eredményeik alapján a programtól hosszú távon a foglalkoztatottság 1 százalékpontos növekedése volt várható, a munkaerő- és a tőkekínálat alkalmazkodása után. Az általam végzett utólagos elemzés ennél némileg erősebb foglalkoztatottsági hatásokat mutat.

A Munkahelyvédelmi Akcióterv az általa lefedett csoportok szélessége szempontjából egyedülálló. Ez a program nem csak Magyarországon számít újdonságnak: más országokban sem sok példa van hasonló adóössztönzők bevezetésére. A legtöbb országban a tartósan munkanélküliek, kisgyermekesek és pályakezdők alkalmazása során adható átmeneti foglalkoztatási kedvezmények a megszokottak. Ezzel szemben, a sérülékeny csoportokra fókuszált, nagymértékű, célzott, általános és feltételhez nem kötött, a címkézés valamilyen formáját használó adóössztönzők (amelyek abban az értelemben feltétlenek, hogy az arra való jogosultság nem függ a jövedelem mértékétől) igen ritkák. Svédországban 2007-ben vezettek be hasonló rendszert a munkáltatókat terhelő társadalombiztosítás hozzájárulásai tekintetében a fiatal (25 év alatti) és idős (65 év feletti) munkavállalókra vonatkozóan, de a Munkahelyvédelmi Akciótervtől eltérően, ezek az adóössztönzők nem voltak korlátozottak. A fiatal munkavállalókat érintő adócsökkentést *Egerbark és Kaunitz* vizsgálta (2017). Kvázi-kísérleti, a különbségek különbsége módszert alkalmazó vizsgálatukban úgy találták, hogy az eredmény kismértékű pozitív hatás a foglalkoztatottságra, miköz-

ben a bérek érintetlenül maradnak. A magyar munkaerőpiacon a fiatal generáció alacsony foglalkoztatottsági aránya magyarázza, hogy a Munkahelyvédelmi Akcióterv miért volt sokkal hatékonyabb, mint a svéd adóössztönző. Az idősebb munkavállalókra vonatkozó adócsökkentést elemezte *Laun* (2012), aki talált bizonyos pozitív, a Munkahelyvédelmi Akcióterv mértékét meghaladó hatásokat a férfiak foglalkoztatottsága esetén. A két program ez esetben is különbözik, a svéd adókedvezmény a hivatalos nyugdíjkorhatárhoz közel álló munkavállalókat célozta, szemben a Munkahelyvédelmi Akciótervvel, aminek célcsoportja ennél szélesebb. A vizsgálatomban nem sikerült azonosítanom a Munkahelyvédelmi Akcióterv idősebb munkavállalókra vonatkozó hatásait, azonban lehetséges, hogy a program a nyugdíjazáshoz közelebb állók esetében hatékonyabb volt a foglalkoztatottság növelése terén. Ugyanakkor a közel azonos időben bevezetett nyugdíjreformok miatt ezen hatások azonosítása megnehezült.

A tartósan munkanélküliek és más inaktív csoportok tekintetében már a Munkahelyvédelmi Akcióterv előtt is léteztek Magyarországon célzott adóössztönzők. Ez volt az igazolások kiváltásához kötött Start Program, aminek célcsoportjai ugyan szűkebben voltak, mint a Munkahelyvédelmi Akciótervé, de magasabb támogatásokat kínált. Számos Start Program vizsgálatára került sor a kvázi-kísérleti módszerrel. *Cseres-Gergely, Scharle és Földessy* (2015) elemezték az alacsony képzettségű idősebb munkavállalókat célzó programokat, és azt tapasztalták, hogy az idősebb, szakképesítéssel rendelkező férfiak tekintetében szignifikáns hatások mutathatók ki. Vizsgálatuk szerint a program még úgy is költséghatékony volt, hogy ténylegesen csak a férfiak foglalkoztatásában tudott növekedést előidézni. *Szabó-Morvai* (2015) elemzése a gyermekgondozási szabadságról a munkába visszatérő nők helyzetét vizsgálta a Start Prog-

ram fényében. A programnak összességében alacsony munkaerőpiaci hatása volt, ugyanakkor a magasan képzett, többgyermekes nők körében szignifikánsan növelte a foglalkoztatottságot. Az elemzésem azt mutatja, hogy a Munkahelyvédelmi Akcióterv a tartós munkanélküliségből a munkavégzés világába való visszatérés terén mutat jelentős hatásokat. Az azonban még kétséges, hogy ezek a hatások milyen tartósak lesznek.

A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV

2010 óta jelentősen megváltoztak a jövedelemadók Magyarországon. A progresszív, sávós adórendszert felváltotta egy családi adókedvezménnyel kiegészített egykulcsos rendszer. 2013-ban került bevezetésre egy széleskörű munkáltatói adóössztönző rendszer, ami a Munkahelyvédelmi Akcióterv elnevezést kapta. A program célja az volt, hogy bizonyos, a foglalkoztatottság szempontjából az európai átlaghoz képest vagy regionális összehasonlításban hátrányban lévő csoportba tartozó munkavállalók körében növelje a foglalkoztatottsági rátákat.

A Munkahelyvédelmi Akcióterv hat különböző típusú adókedvezményt foglal magába, amelyek a munkáltatók által fizetendő (a program bevezetésének időpontjában 27 százalékos mértékű⁵) szociális hozzájárulási adót, valamint a (1,5 százalékos mértékű) munkáltatói szakképzési hozzájárulást érintik. A kedvezményeknek két fő típusa van. Az egyik a tartós adócsökkentések, amelyek a legszélesebb célcsoportra terjednek ki, és amelyeket a munkáltatók a foglalkoztatás kezdő időpontjától függetlenül mindaddig igénybe vehetnek, amíg a munkavállaló alábbi kategóriák valamelyikébe beleillik. A Munkahelyvédelmi Akcióterv által kínált kedvezmény összege ezen kategóriákban a bruttó bér 14 százaléka,⁶ de legfeljebb 100 000 forint havonta.⁷

25 év alattiak

A 25 év alatti munkavállalók utáni adókedvezmény a munkavállaló 25. születésnapjának hónapjáig vehető igénybe (az érintett hónapot is beleértve).

55 év felettiak

Az 55 év felettiak után járó adókedvezmény a munkavállaló 55. születésnapjának hónapjában vehető először igénybe.

Szakkézettséget nem igénylő foglalkozások

A Központi Statisztikai Hivatal FEOR–08 rendszere szerinti 9. kategóriába sorolt, szakkézettséget nem igénylő foglalkozásban dolgozó munkavállalók⁸ jogosultak a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre. Ezen állások betöltése nem kíván szakkézettséget és egyszerű feladatok elvégzéséből áll. Ebbe a csoportba tartoznak az egyszerű szolgáltatási munkákat végzők, mint például a takarítók és gyorséttermi dolgozók, valamint az egyszerű ipari munkát végzők, mint például az összeszerelő gyártósor mellett dolgozók. A FEOR 9. kategóriája lefed néhány egyszerű mezőgazdasági munkakört is, de a legtöbb nem ide tartozik. A munkavállalók abban az esetben jogosultak a programban való részvételre, amennyiben foglalkozásuk a FEOR-rendszer szerinti 9. kategóriába tartozik.

Az adókedvezmények másik nagy csoportját az átmeneti kedvezmények jelentik. Ebben a körben a részvételre csak a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetése után munkába lépők jogosultak, és általánosságban az adókedvezmények három évig érvényesek. A Munkahelyvédelmi Akcióterv mértéke ezekben a kategóriákban a bruttó bér 28,5 százalékpontja (ami a szociális

hozzjárulási adó- és a szakképzési hozzájárulás alóli teljes mentességet jelent) az alkalmazást követő két évben, és 14 százalék a harmadik évben. A kedvezmény maximális összege 100 000 forint minden hónapban. Itt az alábbi kategóriák kerültek bevezetésre.

Tartósan munkanélküliek

A szociális hozzájárulási adót érintő ezen kedvezményre azok a munkanélküli személyek jogosultak, akiket a helyi munkaügyi hivatalban álláskeresőként nyilvántartásba vettek, és akik tartós állástalanság után kerültek ismét alkalmazásba. Tartós munkanélküliségnek minősül, ha az ismételt munkába állás időpontját megelőző 9 hónapból az érintett személy legalább 6 hónapig álláskereső volt. A munkanélküliség időtartamának kiszámítása szempontjából bizonyos speciális foglalkoztatási formák nem minősülnek munkaviszonynak (például az alkalmi munkavégzés formájának számító egyszerűsített foglalkoztatás), míg a kormányzat által finanszírozott közmunkaprogramban eltöltött idő sem a 9 hónap, sem azon belül a 6 hónapos munkanélküliség időtartamába nem számít bele. Ennek megfelelően, a közmunkaprogramban résztvevők esetében a jogosultságot úgy kell megállapítani, hogy a köztes munkanélküliség időszakait össze kell adni.⁹ A kedvezmény igénybevételéhez az újonnan munkába lépett munkavállalónak a munkáltató felé a jogosultságra vonatkozó, az illetékes munkaügyi hivatal által kiállított igazolást kell benyújtania.

Gyermekgondozási szabadságról visszatérők

A Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre azok a munkavállalók jogosultak, akik (akár a korábbi, akár új munkahelyen) a gyermekgondozási juttatások lejártát követően

vagy még ezen juttatások időtartama alatt állnak ismételt munkába.

Pályakezdők

A 25 év alattiakra vonatkozó, állandó szociális hozzájárulásiadó-csökkentés mellett nagyobb mértékű kedvezmény érhető el a pályakezdők részére. A szociális hozzájárulási adó ezen átmeneti csökkentésére azok a 25 év alatti munkavállalók jogosultak, akiknek korábban maximum 180 nap fizetett munkaviszonya volt.

A munkáltatók választhatnak, hogy melyik szociális hozzájárulásiadó-kedvezményt veszik igénybe, ha az általuk foglalkoztatott személy több támogatási típusra is jogosult a Munkahelyvédelmi Akciótervben. Egy munkavállaló után egyszerre csak egyféle támogatástípus vehető igénybe. Minden kategóriára egységesen vonatkozó szabály, hogy a Munkahelyvédelmi Akcióterv csak a magánszektorban működő munkáltatók számára, és csak hagyományos munkaszerződéssel foglalkoztatott alkalmazottak tekintetében elérhető (vagyis nem lehet a kedvezményeket igényelni atipikus foglalkoztatási formák, például alkalmi munkavégzés, közszolgálató jogviszony vagy önfoglalkoztatás esetén).

ADATOK

A vizsgálathoz két anonim közigazgatási adatforrást használok fel. Ezek a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) által rendelkezésemre bocsátott adóbevallások, amelyek az egyéni adófizetők teljes körére vonatkozóan tartalmaznak adatokat, illetve a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEKKH) által készített adatbázis, amely a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál nyilvántartásba vett álláskeresők adatait tartalmazza.¹⁰

A legfőbb adatforrásom egy, a 2009–2015

közötti időszakra vonatkozó panel, ami a munkáltatók havi társadalombiztosítási- és adóbevallásaiból, valamint az egyének éves adóbevallásaiból kinyert, összekapcsolt, anonimizált adatköteg. A havi bevallások a munkaviszonyra vonatkozó részletes adatokat tartalmaznak, de minden évben csak május hónapra vonatkozóan elérhetők. Ezen adatbázisok éveken átnyúló összekapcsolása a magyar adófizetői népesség teljes, kiegyensúlyozott paneljét adja, amiben szerepelnek mindazok, akik alkalmazásban álltak, akik ezen évek május hónapjaiban legalább egyszer adóköteles juttatásra tettek szert, vagy 2009 és 2015 között adóbevallást nyújtottak be. A végleges adatállomány 6,2 millió egyént tartalmaz a 20 és 59 év közötti korcsoportból. Ezen adatállomány eredményváltozója a foglalkoztatás egyik mutatója, ami megmutatja, hogy egy adott személynek volt-e legalább egy nap fizetett munkaviszonya az adott hónapban, rendes munkaviszonyban olyan munkáltatónál, aki a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre jogosult (vagyis nem a közszférához tartozó). A közmunkaprogramokban való részvétel munkanélküli időszaknak minősült, ugyanezen okból. Végül, az adatállomány kiegészült a korra, nemre és foglalkozásra vonatkozó adatokkal, és összekapcsolásra került a munkáltatókra vonatkozó adatokkal. A 2009-re vonatkozó adatokat csak egy késleltetett foglalkoztatási változó létrehozására használtam fel, egyébként a 2009-re vonatkozó megfigyeléseket figyelmen kívül hagytam.

A Munkahelyvédelmi Akciótervben elérhető, a tartós munkanélküliséghez kapcsolódó kedvezmény igénybevételeinek feltétele a munkanélküliség bizonyos hossza és annak fennállása az új állásba lépéskor. Mivel az adóbevallások a foglalkoztatás típusára és hosszára vonatkozóan személyenként és évenként csak egy észlelést tesznek lehetővé, nem alkalmasak a tartós munkanélküliség miatti adókedvezményre jogosultak azonosítására. Ezen célcsoport tekintetében egy másik adatforrás, az álláskereső

nyilvántartása került felhasználásra. A nyilvántartás mintegy 2 millió személyre terjed ki, akik 2011 és 2015 között legalább egy alkalommal munkanélküliek voltak. Ezen adatforrást arra használtam, hogy az álláskeresőkről és az ő tartós munkanélküliség miatti, a Munkahelyvédelmi Akcióterv szerinti adókedvezményre való jogosultságukról teljeskörű, kiegyensúlyozott panelt hozzak létre, a munkanélküli státuszban vagy közmunkában töltött időszakok hossza alapján. Ezen adatállomány eredményváltozója a magánszektorban felkínált állásba való sikeres kilépés valószínűsége (ide nem értve a közmunkaprogramba, vagy aktív munkaerőpiaci program által támogatott munkahelyre való belépést). Kiegészítő eredményváltozóként a három és tizenkét hónapos „túlélési” (munkaviszonyban maradási) rátákat használtam a hosszú távú hatások mérésére, azonban a munkaviszony fennmaradására vonatkozó adatok eléggé megbízhatatlanok.

EMPIRIKUS STRATÉGIA

Az előző pontokban leírtaknak megfelelően, a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételi jogosultságnak egyértelmű kritériumrendszere van minden célcsoport tekintetében, ami az adatokban megfigyelhető. Ennélfogva, lehetséges olyan csoportokat találni, amelyek hasonlóak az egyes, a Munkahelyvédelmi Akciótervben részt vevő csoportok tagjaihoz, azonban mégsem jogosultak a részvételre. Ezek a csoportok kontrollcsoportként használhatók összetetések készítéséhez, és a Munkahelyvédelmi Akcióterv által nyújtott adókedvezmények foglalkoztatási hatásainak azonosítására.

A Munkahelyvédelmi Akcióterv egy lépcsőben, 2013-ban került bevezetésre. Ez önmagában egy különbségek különbsége-alapú értékeléshez vezet, amelyben az érintett (a Munkahelyvédelmi Akciótervben résztvevő) és nem érintett (a Munkahelyvédelmi Akció-

tervben részt nem vevő) egyének foglalkoztatásának valószínűsége kerül összehasonlításra a program előtt és után.

Általánosságban: a Munkahelyvédelmi Akcióterv minden egyes célcsoportja tekintetében a következő egyenlet kerül kiszámításra:

$$y_{it} = \beta_1 + \beta_2 JPA_i + \beta_3 + \beta_4 JPA_{it} + \gamma X_i + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

ahol y_{it} mutatja, hogy egy adott egyén i , egy adott időszakban t alkalmazásban áll-e a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre jogosult munkáltatónál, a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre jogosító munkaszerződés alapján. JPA_i jelzi, hogy egy egyén a Munkahelyvédelmi Akcióterv célcsoportjába tartozik-e, β_3 jelzik a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetését megelőző és követő néhány időszak időhöz kötött hatásait, és JPA_{it} a részvétel és az időszak között a kölcsönhatást. Ennélfogva, β_4 az egyenlet kulcsváltozója, amely a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetését követő minden egyes időszakra nézve megmutatja a foglalkoztatottsági valószínűség változásait. A Munkahelyvédelmi Akcióterv bejelentésére 2012 augusztusában került sor. Mivel a végleges adatok minden egyes évben csak május hónapra vonatkoznak, az előzetes várakozásokból eredő hatások kizárhatók, és minden ezt követő év a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetését követő évek minősül.

A különbségek különbsége módszeréhez szükséges, hogy a programban érintett és a kontrollcsoportok foglalkoztatottságának közös trendje legyen a program bevezetése előtt. Ez nem feltétlenül áll fenn, de további kontrollváltozók X_i , így a kor, a nem és a késleltetett munkaerőpiaci státusz¹¹ használata növelheti a számítások megbízhatóságát, a programban érintett és a kontrollcsoportok közötti heterogenitás csökkentésével. A számítást még mindig torzíthatják a mellőzött változók, hiszen számos egyéni tényező lehet hatással a foglalkoztatási valószínűségekre. Erre megoldást jelenthet

egy fixhatásos becslés. Ennek a megközelítésnek azonban az a hátránya, hogy a programban érintett és a kontrollcsoportok koralapú megállapítása az egyes években egyes személyeket kiszűr (lásd a következő, A programban érintett és a kontrollcsoport meghatározása című fejezetet), ami önmagában torzíthatja a számításokat. Ehelyett kontrollváltozóként a korábbi foglalkoztatást fogom használni, ami erős korrelációt mutat a jelenlegi foglalkoztatottsággal.

Az egyenletet (1) kiszámítom a három nagyobb Munkahelyvédelmi Akcióterv-csoportra, lineáris valószínűségi modellek (LVM) használatával. A cél a határhatások kiszámítása β_4 minden időszakra. Ezek többnyire az LVM-ek és a nem lineáris funkcionális egyenletek esetében nagyon hasonlóak, mint a nem nullához vagy egyhez közeli kimeneti valószínűségű logisztikus vagy a probit regressziók. Itt a kevésbé szigorú feltételek és az LVM-ek könnyített értelmezése jelenthetnek előnyt. Ugyanakkor a tartósan munkanélküliek tekintetében az alacsony átlagos kimeneti arányok esetén a határráták különbözhetnek a LVM-ek és a nem lineáris modellek között, ezért ezen esetekben logisztikus regressziót fogok számolni.

A különbségek különbsége módszernek számos lehetséges hátulütője van. Ahhoz, hogy belsőleg érvényes értékeket kapjunk, a programban érintett és a kontrollcsoportoknak hasonlóknak kell lenniük. Mivel a célcsoportok meglehetősen tágak, a számítások során nem célszerű a teljes célcsoportokat használni a programban érintett csoportként. Azonban, ha a vizsgálat során egy leszűkített érintetti csoportot veszünk figyelembe, ez a külső érvényesség elvesztését eredményezheti, mivel a számítások csak a részvételre jogosult populációnak csak egy bizonyos alcsoportja tekintetében lesznek helyesek.

Ezen túlmenően ez a módszer a Munkahelyvédelmi Akcióterv célcsoportjainak foglalkoztatottsági valószínűségében bekövetkező változásokat a hasonló csoportokhoz viszonyítva

méri. Ugyanakkor a Munkahelyvédelmi Akcióterv ezekben a csoportokban a relatív munkavállalói bérekre is hatással volt. Ha minden mást állandóként kezelünk, ez a Munkahelyvédelmi Akcióterv nyújtotta kedvezményekre nem jogosult munkavállalók iránti keresletnek a jogosult munkavállalókhoz viszonyított csökkenéséhez vezethet. Ha a munkáltatók a toborzás során valóban ilyen keresleti cserét érvényesítenek, a számításokból következő foglalkoztatási hasznok felfelé torzulnak.

A programban érintett és a kontrollcsoport meghatározása

A Munkahelyvédelmi Akciótervnek a különböző célcsoportokra gyakorolt heterogén hatásai önmagukban érdekesek a program értékelése során, de az egyes célcsoportok eltérő munkaerőpiaci helyzete szintén önálló elemzést igényel, mivel a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatásainak azonosításához használt populáció kiválasztásánál különböző megfontolásokat kell érvényesíteni.

Általánosságban, a programban való érintettség szándékát vizsgálom. A részvételre való jogosultság nem feltétlenül jelenti azt, hogy a munkáltató igénybe veszi a kedvezményt. Ha az igénybevételi ráta alacsony és a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatással van a foglalkoztatottságra, a kiszámított paraméter lefelé torzul, mivel az a programban érintett populáció foglalkoztatottságában elérhető teljes potenciális nyereséget magában foglalja. A Munkahelyvédelmi Akciótervnek köszönhető többletfoglalkoztatottság értékelésének és az adókedvezmény költséghatékonysága kiszámításának szempontjából ez nem jelenik meg korlátozó tényezőként. Az igénybevételi ráta már 2013 májusában (a bevezetés után öt hónappal) igen magas volt, és a következő évig folyamatosan emelkedett minden nagyobb célcsoport tekintetében. Az igénybevétel a fiatal munkavállalók között a legmagasabb, míg az idősebbek és az alacsonyan képzettek között valamivel alacsonyabb. A tartósan munkanélküliek és a gyermekgondozási szabadságról visszatérők csoportjai lényegesen kisebbek. A programban való részvételre jogosult munkavállalók száma az utóbbi két kategóriában közvetlenül nem érhető el, de az egyéb adatforrásokon alapuló becslések szerint a két csoportban az igénybevételi arány 40, illetve 20 százalék körüli.

25 év alattiak

Egebark és Kaunitz (2017) példájához hasonlóan, a 25. év, mint határérték megállapítása ezen célcsoport megközelítésének közvetlen és egyenes módja. A kontrollcsoport kiválasztása korlátozott: a 25 évnél jóval idősebbeknek más foglalkoztatottsági kilátásaik vannak, ezért én a 25–27 év közötti korcsoportot fogom kontrollcsoportként használni. A 25 év alattiak jogosultak ugyan a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre, azonban az egyes korosztályok más-más munkaerőpiaci feltételekkel néznek szembe, ami sérthetné a párhuzamos trendek követelményét. A szűkebb korcsoport használata miatt fel kell áldozni bizonyos mértékű külső érvényességet, azonban csak a 22–24 év közötti korosztály érintetti csoportként való figyelembevétele megnövelheti a számítások megbízhatóságát. Mindazonáltal a Munkahelyvédelmi Akcióterv fiatalabb korosztályokra gyakorolt hatásai relevánsak a gazdaságpolitika szemszögéből. Az egyetemisták végzettségű magyarországi foglalkoztatottsági rátája közel van az EU-átlagához, a felsőfokú végzettséggel nem rendelkezők esetében azonban ez az arány lényegesen alacsonyabb. Várhatóan a Munkahelyvédelmi Akcióterv pozitív hatással van a 19–23 év közötti korosztályból az iskolapadot ebben a korban akár lemorzsolódás miatt elhagyók, akár a felsőoktatásba be sem kerülők foglalkoztatottsági kilátásaira,

azonban a jelen elemzés erre a csoportra nézve nem tartalmaz külön számításokat.

A vizsgálatom során nem fogom értékelni a Munkahelyvédelmi Akcióterven belüli egyes kedvezmények pályakezdőkre gyakorolt hatását, mivel a rendelkezésre álló adatforrásokból nem állapítható meg a ledolgozott napok összesített száma. Mivel kisszámú munkáltató veszi csak igénybe a Munkahelyvédelmi Akcióterv ezen kedvezményét és a program legfőbb hatása a fiatalokat célzó, általános kedvezménytől várható, ez a Munkahelyvédelmi Akcióterv értékelése szempontjából nem jelentős korlátozás.

55 év feletti

A koralapú határértékek megállapítása itt a 25 év alattiak csoportjához hasonlóan használható, hasonló eredményekkel. Ez esetben a Munkahelyvédelmi Akciótervnek a korai nyugdíjazásra gyakorolt hatása egy szélesebb korcsoporton azonosítható (lásd például Laun 2012). Ugyanakkor, a magyar nyugdíjrendszer jelentős átalakuláson ment keresztül 2012 óta, ami (a Munkahelyvédelmi Akciótervvel számos ponton átfedésben) az érintett korosztályban az aktív munkaerő részvételének növelését célozta. A különböző korai nyugdíjazási rendszerekbe való belépésre való jogosultság a rendelkezésre álló adatokból nem állapítható meg, ami korlátozza a lehetséges érintetti csoportként figyelembe vehető korosztályok listáját. Általánosságban az 57 év alattiak nem jogosultak korai nyugdíjazásra, ezért az 55–57 közötti korosztályt veszem figyelembe érintetti csoportként, és az 52–54 év közötti korosztályt kontrollcsoportként. A vizsgálat szempontjából releváns években a normál nyugdíjkorhatár 62 év volt. Ugyanakkor 2012 óta a nők 40 év szolgálati viszony után nyugdíjba vonulhatnak, ami bizonyos (középiskolai vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkező, folya-

matosan foglalkoztatott vagy gyermekgondozás során szolgálati időt szerzett) nők esetében a tényleges nyugdíjkorhatárt csökkenti; általánosságban azonban ez nem érinti a vizsgálatra kiválasztott korosztályt. Korábban korai nyugdíjazási rendszerek általában nem voltak hatályban ezekben a korcsoportokban sem.

Alacsonyan képzettek

Az előző két csoporttól eltérően, ez esetben a programban való részvételre jogosultság a munkanélküliek között nem vizsgálható. A FEOR–08-rendszerben a 9. kategóriába sorolt foglalkozások között a gazdaság különböző iparágaihoz (ipar, szolgáltatások, mezőgazdaság) tartozó, szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások szerepelnek; ugyanakkor ezekben a szektorokban más foglalkozások is vannak, ahol főként alacsonyan képzett (középiskolai végzettség nélküli) munkaerő alkalmazására kerül sor. Ezen foglalkozások aránya különösen magas a mezőgazdaságban, az élelmiszerfeldolgozásban és az építőiparban, míg számos kiskereskedelmi foglalkozás (amelyek jelentős számú foglalkoztatottat képviselnek) esetén nem követelmény a középfokúnál magasabb végzettség. Az alacsony, a 9. kategóriába tartozó egyszerű foglalkozások körében elérhető bérekhez közelítő juttatások is ezen dolgozók alacsony produktivitását jelzik.

A rendelkezésre álló adatokból megállapíthatók a korábbi foglalkozások, így kidolgozható a képesszintek mérésére szolgáló helyettesítő érték. Az emberek az egyes kategóriákon belül változtatnak foglalkozást (ami egyúttal azt is mutatja, hogy ezek a foglalkozások bizonyos szempontól felcserélhetők), de az egyes kategóriák közötti átjárás ritka. Éppen ezért, a 9. kategóriába tartozó foglalkozással bírók tekinthetők a Munkahelyvédelmi Akcióterv által érintettnek, míg a 9. kategóriában szereplőkhöz hasonló, de nem ebben a

kategóriában szereplő foglalkozású személyek a kontrollcsoport.¹²

A munkáltatók szabadon dönthetnek arról, hogy mely adókedvezményt veszik igénybe (a fiatal, az idős, vagy az alacsonyan képzett munkavállalók utánit), mert ezek mértéke ugyanaz mindhárom csoport esetében. Hogy az egyes csoportokra vonatkozó megállapítások könnyen értelmezhetőek legyenek, az alacsonyan képzett célcsoportra vonatkozó értékelések csak a 25–54 év közötti korcsoportot veszik figyelembe, míg a 25 év alattiak és az 55 év felettiek vizsgálatánál a csoportok mindenféle képzettségi szintű egyént tartalmaznak.

Tartósan munkanélküliek

Bizonyos esetben az azonos időpont óta munkanélküli személyek közül valaki jogosult, míg más nem jogosult a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre, attól függően, hogy a munkanélküliség ideje alatt részt vettek-e közmunkaprogramban. Az a munkanélküli, akit munkába lépése előtt hat hónappal álláskeresőként regisztráltak, csak akkor volt jogosult a programba belépni, ha a közmunkaprogramban nem vett részt. Ez használható identifikációs stratégiaként, mivel a minden más szempontból azonos személyek, akik az elsődleges munkaerőpiacon ugyanolyan hosszú ideig nem kerültek alkalmazásra, emiatt különböző jogosultsági státusszal rendelkezhetnek.

A munkanélküliségi időszakok hosszára vonatkozó adatok a munkanélküliek nyilvántartásából elérhetőek. A sikeres kimenet egy nem támogatott állásba való belépés az (1) egyenletben, a programban az előző bekezdésben leírtakon alapuló részvételi jogosultsággal, míg a kontrolltényező a munkanélküliség időtartama, a közmunkaprogramban töltött időt is beleértve.

A közmunkaprogramban való részvétel az adatokból megállapítható, azonban az egyéb aktív munkaerőpiaci programokban való rész-

vétel nem. Ideális esetben a vizsgálat során az aktív munkaerőpiaci programokban való részvételt is ellenőrizni kellene, ezek ugyanis (a közmunkaprogramhoz hasonlóan) befolyásolhatják a munkanélküli állapot elhagyásának sikerességét, hiszen a részvétel során a munkanélküliek különböző képességeket sajátíthatnak el és tapasztalatot szerezhhetnek.

A vizsgálatnál érintett időszakban történt változások az adórendszerben szintén érinthetik a munkavégzést, illetve a toborzási ösztönzőket mind a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvételre jogosult, mind a kontrollcsoportok tekintetében. A három nagyobb célcsoport szempontjából ezeknek a változásoknak a hatása azonos mind a programban érintett, mind a kontrollcsoportok tekintetében. Ugyanakkor, a tartósan munkanélküliek esetén probléma merülhet fel a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetése előtt hatályban volt bizonyos munkáltatói adóösztönzők miatt. 2013-ig számos, szűk célcsoportokra szabott, utalványalapú adóösztönző volt hatályban, amelyek a Start Program nevet viselték. A Start Programokban a munkáltatók adókedvezményt vehettek igénybe tartósan munkanélküli személy alkalmazása esetén. A Start Program jogosultsági kritériumrendszere kissé eltérő volt a Munkahelyvédelmi Akciótervtől. Az egyik Start Program (a Bónusz nevű) 2012-ben és 2013-ban volt hatályban. Ez a program a folyamatosan legalább hat hónapig munkanélküli személyek számára volt elérhető. Ezen kívül voltak kisebb programok a pályakezdők, az alacsonyan képzettek, az idősebb munkavállalók és a kisgyermekes anyák számára. Ezért olyan modellt fogok létrehozni, ahol csak a nagyobb Start Programok célcsoportjain kívüli álláskereső szerepelnek: 30 és 50 év közötti férfiak, akik legalább szakiskolai végzettséggel rendelkeznek.

Adatok a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetése előtti időszakra nézve csak egy év tekintetében állnak rendelkezésre, ami az értékelést bizonytalanná teszi. Ez azonban nem

jelentős probléma ezen célcsoport szempontjából, mivel az azonosítási módszer a közmunkaprogramokban való részvétel eltérő kezelését veszi alapul, ahol a részvételi státusz nem változott meg az egész csoport kapcsán. Ezért az egyének közötti, az idők folyamán kialakuló eltérések felhasználhatók.

Kisgyermekes anyák

Az azonosítás egy lehetséges megközelítésmódja a különböző korú gyermekekkel rendelkező kisgyermekes anyák foglalkoztatottsági valószínűségének összehasonlítása, hasonlóan Szabó-Morvai vizsgálatához (2015). A Start programok potenciális hatásait figyelembe kell venni az érintetti- és a kontrollcsoport kiválasztásakor ez esetben is. A gyermekek számára és korára vonatkozó bizonyos adatok elérhetőek az adóbevallásokban a családi juttatások miatt, valamint megállapítható a gyermekgondozási szabadság időtartama is. Ugyanakkor ezek nem elégségesek az érintetti- és a kontrollcsoport jelentős torzítások és hibák nélküli kiválasztásához. Ezért nem fogom értékelni a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatását ebben a célcsoportban. A kutatás ezen részének kiterjesztéséhez ugyanis további munka és adatok szükségesek.

REGRESSZIÓS EREDMÉNYEK

A három nagyobb célcsoportra vonatkozó eredményeket az 1. melléklet foglalja össze a különbségek különbségének a teljes modellből eredő együtthatóival, ideértve a demográfiai kontrolltényezőket és a késleltetett foglalkoztatást. Az érintett csoportok foglalkoztatottsági valószínűségei növekedtek a kontrollcsoportéhoz képest, mivel a különbségek különbségének együtthatói a konvencionális szinten szignifikánsak. A demográfiai kontrolltényezők és a késleltetett függő változók szintén szig-

nifikánsak, a késleltetett foglalkoztatottság együtthatója nagy, és a számításba vételük pedig csökkenti a különbségek különbségének együtthatóit mindhárom célcsoport esetében. A megállapított hatások időben növekvők, ami a várakozásoknak megfelelő, hiszen mind a munkáltatóknak, mind a munkavállalóknak időre van szükségük az adóössztönzökhöz való alkalmazkodáshoz. A Munkahelyvédelmi Akciótervnek ezen három célcsoport foglalkoztatottsági valószínűségére már az első évben, a bevezetést követő öt hónapban is gazdaságilag szignifikáns hatása van.¹³

A 2. melléklet mutatja a tartósan munkanélküliekre vonatkozó eredményeket. Bár az átlagos kimeneti valószínűségek idővel csökkennek, a különbségek különbségének egyénspecifikus-tényezőkkel becsült hatásai nőnek. A logit-együtthatók valószínűséggé konvertálása alapján, a Munkahelyvédelmi Akcióterv a munkanélküliségből való egy havi kimeneti rátákat 0,7 százalékponttal növelte a megfigyelt 1,6 százalékhöz képest. Mivel az adatok a 2015. júniusi kimenetekig terjednek, a három és tizenkét havi kimeneti mutatók csak 2013 és 2014 vonatkozásában elérhetőek. A Munkahelyvédelmi Akcióterv hatása a munkaviszony három- és hat hónapos fennmaradási rátáira nem szignifikánsak. Miközben ez azt is jelezhetné, hogy az adókedvezmény már nem hatásos, valójában a munkanélküliség megszűnését követő rendelkezésre álló adatok korlátozottak, ami ezeknek a kimeneteknek a mérését bizonytalanabbá teszi.

Helyettesítési hatások

A Munkahelyvédelmi Akcióterv felépítése miatt az ösztönzők csak a célcsoporton belüli munkaerő-helyettesítés irányában hatnak, mivel a három fő célcsoport tagjai az alkalmazás időpontjától függetlenül jogosultak a részvételre. Ezen felül fennáll a lehetőség a munkál-

tatók számára, hogy a Munkahelyvédelmi Akciótervben részvételre nem jogosult munkaerőt olyanokkal helyettesítsék, akik a részvételre jogosultak. Annak vizsgálatára, hogy ilyen helyettesítés valóban történt-e, az (1) egyenletben a kontrolltényezők teljes körével kiszámítható az előző rész szerinti kontrollcsoportokkal, amik ez esetben „érintetti” csoportok lesznek (akik esetében a foglalkoztatási költségek megnöttek a Munkahelyvédelmi Akcióterv célcsoportjaival szemben), míg kontrollcsoportként azok szolgálnak, akik teljes egészében a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatályán kívül esnek. Ez a fiatalok kontrollcsoportja esetében a korai 30-as években járó egyéneket, az idősek kontrollcsoportja esetében a késő 40-es években járó egyéneket, az alacsony képzettségűek regressziója esetében pedig sem az érintetti, sem a kontrollcsoportba be nem sorolt, középkorú fizikai dolgozókat jelenti.

A 3. melléklet mutatja az eredményeket. A programban való részvételre nem jogosult fiatal és idősebb korosztályokban nincs jelen szignifikáns helyettesítésnek, a különbségek különbségének együtthatói nem szignifikánsak. Az alacsony képzettségű, de a Munkahelyvédelmi Akciótervben részvételre nem jogosult egyének foglalkoztatottsági valószínűsége csökkent a többi középkorú, kékgaléros (a FEOR–08 szerinti 5–8. kategóriákba tartozó) munkavállalóval szemben a fő, és az alternatív kontrollcsoport specifikációinak használatával egyaránt. Ugyanakkor, mint a Foglalkoztatottsági hatások című pontban is említésre kerül, az átfogó helyettesítési hatás a foglalkoztatottsági szinteken alacsony.

DISZKUSSZIÓ ÉS GAZDASÁGPOLITIKAI HATÁSÉRTÉKELÉS

A Regressziós eredmények című pontban leírt eredmények mutatják a Munkahelyvédelmi Akciótervnek tulajdonított hatásokat,

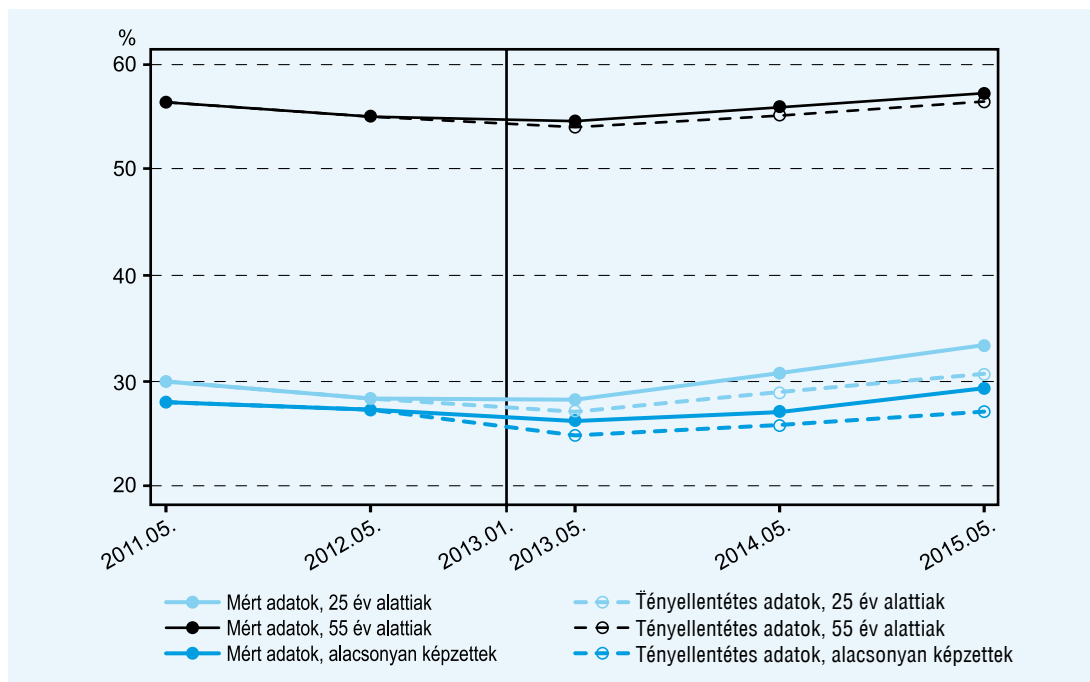
azonban a korábbi, A programban érintett és a kontrollcsoport meghatározása című fejezetben tárgyalt módszertani korlátozások miatt csak az regressziós analízisben használt érintetti és kontrollcsoportok tekintetében, amelyek valójában szűkebbek a Munkahelyvédelmi Akcióterv tényleges célcsoportjainál. A program átfogó hatásának értékeléséhez és a költség-haszon elemzés elvégzéséhez ezeket az eredményeket extrapolálni kell a teljes érintetti populációra.

Foglalkoztatottsági hatások

A 2. ábra mutatja a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatását a három nagyobb célcsoport tekintetében, extrapolálva a regressziós eredményeket a tágabban értelmezett célcsoportokra. A korábban tárgyaltak szerint a legfiatalabb (az iskolát éppen elhagyó) és a legidősebb (a nyugdíjazáshoz közel álló) korosztálynak nyújtott adótámogatás a Munkahelyvédelmi Akcióterv szerinti korhatárok körül elhelyezkedő korosztályokkal való összehasonlítás során itt azonosított megállapításokhoz képest nagyon eltérő hatással is lehetnek. Ezért a 25 év alattiak csoportja magában foglalja a 20–24 év közötti korosztályt, míg az 55 év feletti csoportja az 55–59 év közöttiek korosztályát, az alacsonyan képzettek csoportja pedig mindenkit, aki a képességszintek mérésére szolgáló helyettesítő érték alapján a kontrollcsoport felállításánál alacsony képzettségűnek minősül. A foglalkoztatottsági ráták számítása a teljes munkaerőpiacra történik, ideértve a közszférát is, ahol azonban a Munkahelyvédelmi Akcióterv nem elérhető.

Az alternatívák az 1. melléklet szerinti összes évre vonatkozó regressziós eredmények és a mért foglalkoztatottság ráták közötti különbség százalékpontban kifejezett értékeként számíthatódnak. Az alternatív sorok azt mutatják, hogy a foglalkoztatottsági ráták mindhárom

MÉRT ÉS ALTERNATÍV FOGLALKOZTATOTSÁGI RÁTA ALAKULÁSA A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV FŐ CÉLCSOPORTJAI KÖRÉBEN

Megjegyzés: A függőleges vonal jelzi a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetését 2013 januárjában. Az 1. mellékletből számított alternatívák.

Forrás: saját szerkesztés

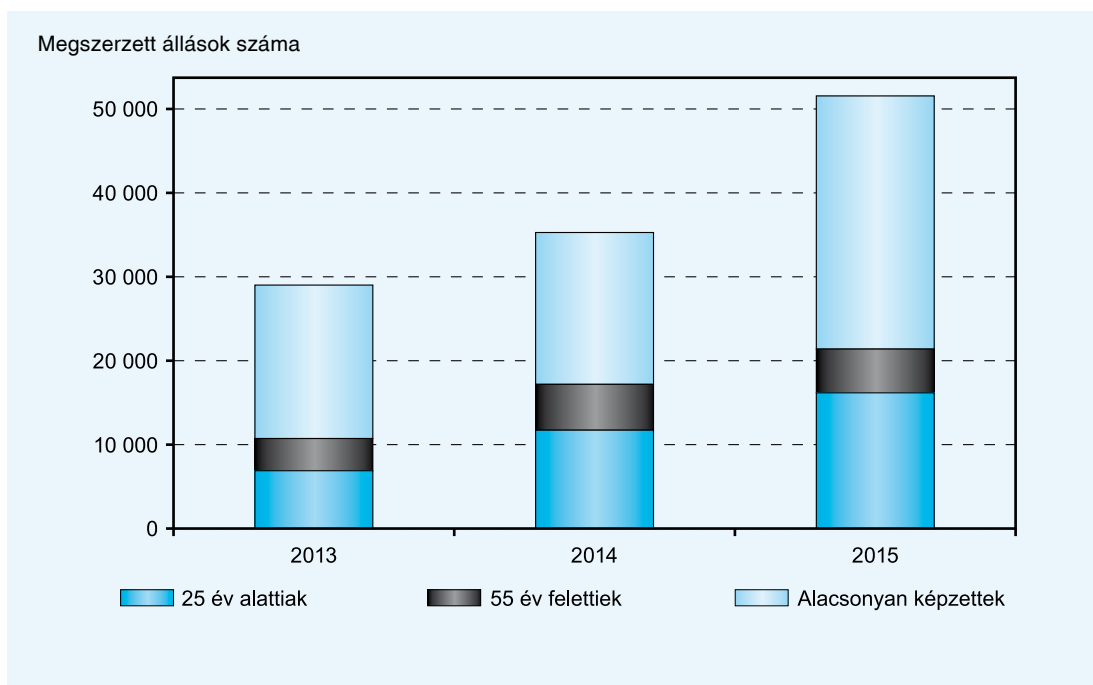
célcsoportban nőttek volna a Munkahelyvédelmi Akcióterv hatása nélkül is, a munkaerőpiac 2013-ban kezdődött felépülésének köszönhetően, azonban a Munkahelyvédelmi Akcióterv szignifikánsan megemelte a foglalkoztatottsági mutatókat a fiatalok (2015-ig 30,8 százalékról 33 százalékra) és az alacsonyán képzettek (2015-ig 27,2 százalékról 29,4 százalékra) célcsoportjában.

A 3. ábra ezeket az eredményeket a Munkahelyvédelmi Akciótervnek köszönhetően megszerzett állások számaként ábrázolja, egyúttal korrigálja az alacsonyán képzettek célcsoportjában talált helyettesítési hatást. A Munkahelyvédelmi Akcióterv szignifikánsan növelte a foglalkoztatottsági valószínűséget az alacsonyán képzett munkavállalók körében, és ezen célcsoport viszonylag nagy méretének köszön-

hetően a foglalkoztatottság szintjén mért legnagyobb eredmény (2015-ig mintegy 30 ezer állás) ebből a csoportból származott. A fiatal munkavállalók csoportja viszonylag kicsi, ezért ott a foglalkoztatottság növekedése csak 16 ezer munkahely, annak ellenére, hogy a Munkahelyvédelmi Akciótervnek valójában jelentős a hatása ebben a csoportban. Az 55 év feletti alkotják a legnagyobb csoportot; ennek köszönhetően (a Munkahelyvédelmi Akcióterv által ezen csoport foglalkoztatottsági valószínűségére gyakorolt alacsony hatás ellenére) a foglalkoztatottsági szint 5000 körül nőtt.¹⁴ A helyettesítő hatás értéke az alacsonyán képzett csoport kontrollcsoportjában mindössze 2600, amit levontunk az alacsonyán képzettek grafikonon ábrázolt számából. A célcsoport kicsi mérete, valamint a 6 és 12

A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV ÁLTAL EREDMÉNYEZETT NETTÓ FOGLALKOZTATOTSÁGI HASZON A FŐ CÉLCSOPORTOKBAN

Megjegyzés: A foglalkoztatottsági hatások kiszámítása az 1. mellékletből történt.

Forrás: saját szerkesztés

hónapos túlélési ráták körüli bizonytalanság miatt a tartósan munkanélküliekre vonatkozó becsléseket figyelmen kívül hagytam.

Költségvetési hatások

Ezen nettó foglalkoztatottsági hasznok egy általános egyensúlyi hatással is együtt járnak, például az újonnan alkalmazásba kerültek által generált többletfogyasztás révén, ami a termelési eredményt a pusztán a Munkahelyvédelmi Akciótervből eredő magasabb foglalkoztatottsági szintet meghaladó mértékben növelheti. Potenciális megtakarítások érhetőek el a munkanélküli ellátásokra, nyugdíjakra vagy munkaerőpiaci programokra (így például a közmunkaprogramra) fordítandó források

csökkenése révén, amelyeket a jelen dolgozat nem vizsgált. A Benedek, Kátay és Kiss (2013) által a *Benczúr*, Kátay és Kiss (2012) általános egyensúlyi mikroszimulációs modellje alapján elvégzett szimulációk szerint az jövedelemadó-reformok fő hatásai, így különösen az extra költségvetési bevételek, a munkaerő-kínálatot és -keresletet érintő, közvetlen viselkedésváltozásokból erednek. Ezért itt a nettó foglalkoztatottsági haszonból eredő magasabb adó- és társadalombiztosítási járulékbévételekre fókuszálunk, megjegyezve, hogy ezeket alsó becslésnek lehet tekinteni.

A költségvetési hatások kiszámítása érdekében tennünk kell néhány előfeltevést. A vizsgálat ideje alatt az adó mértéke állandó volt. Magyarországon teljes mértékben egykulcsos jövedelemadó-rendszer működik. Az adó

mértéke 16 százalék. Az adót érintő egyetlen jelentősebb levonás a gyermekek számától függő családi adókedvezmény, amit körülbelül az adófizetők negyede vesz igénybe. A NAV számadatai szerint az átlagos effektív adómérték 14 százalék. A szociális hozzájárulási adó szintén egykulcsos, kivéve a Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében nyújtott kedvezményeket. A munkavállalók társadalombiztosítási hozzájárulásként 18,5 százalékot, a munkáltatók 28,5 százalékot fizetnek. Minden, újonnan alkalmazásra került munkavállaló jogosult a Munkahelyvédelmi Akcióterv szerinti standard adókedvezményre, aminek összege 14 500 forint/hó.¹⁵ Az egykulcsos rendszernek köszönhetően ezek a ráták alkalmazhatók a magánszektorban elérhető átlagos bérekre, kivéve a közmunkaprogramban résztvevőket, minden év és minden célcsoport tekintetében.

A becsült foglalkoztatottsági hatások minden év május hónapjára vonatkozó havi hasznót jelentenek. A módszertan alapján nem azonosítható, hogy ez az újonnan alkalmazásba vettek tartós foglalkoztatását eredményezi-e. Figyelembe véve, hogy május hónap „átlagos” hónapnak tekinthető a foglalkoztatottsági szintek szempontjából, feltehetjük, hogy ugyanaz a hatás vonatkozik minden évre, és a májusra vonatkozó költségvetési becslés 12-vel való felszorozása révén megkaphatjuk a becsült éves adatot.

Végül, kiszámíthatjuk az önfinanszírozási arányokat, ha a fenti, a költségvetési hasznokra vonatkozó becsléseket elosztjuk a Munkahelyvédelmi Akciótervre fordított költségvetési kiadások teljes összegével. Az eredményeket az 1. táblázat tartalmazza.

A tartósan munkanélküliek után járó kedvezmény foglalkoztatottsági hatásainak kiszámítása során tapasztalható bizonytalanság megnehezíti a költségvetési hatások becslését. A munkába állásból eredően elért adóbevétel összege nagyban függ attól, hogy az újonnan

alkalmazott személy milyen hosszan képes az állást megtartani, azonban a felhasznált adatforrások e tekintetben nem tartalmaznak elegendő adatot.

KÖVETKEZTETÉSEK

A jelen tanulmányban egy 2013-ban Magyarországon bevezetett Munkahelyvédelmi Akcióterv – célzott adóössztönző rendszer – foglalkoztatottsági hatásait vizsgáltam. A program csökkentette bizonyos, alacsony munkaerőpiaci részvételi aránnyal bíró csoportok (így a fiatalok, az idősek, az alacsonyan képzettek és a tartósan munkanélküliek) után a munkáltatók által fizetendő szociális hozzájárulási adó mértékét. Kvázi-kísérleti módszert alkalmaztam, kihasználva a Munkahelyvédelmi Akcióterv jogosultsági kritériumainak diszkontinuitásokat, egy a különbségek különbségét becsülő függvény segítségével, közigazgatási mikroadatokból azonosítva az adócsökkentés hatásait.

A becslések szerint a programnak robusztus, statisztikailag és gazdaságilag egyaránt szignifikáns hatása van. A munkáltatók már a Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetésének első évében ahhoz igazították munkaerő-keresletüket, és 2015-ig (vagyis három év eltelte után) a program szignifikánsan pozitív hatást gyakorolt a foglalkoztatottságra. A program szignifikánsan hozzájárult a magasabb foglalkoztatottsági ráták kialakulásához a fiatal, és az alacsonyan képzett munkavállalók célcsoportjában, de csak marginális foglalkoztatottságnövelési hatása mutatható ki az idősebb munkavállalók körében. A fiatal munkavállalók körében a foglalkoztatottsági ráta 2,6 százalékponttal nőtt, az alacsonyan képzettek között 2,2 százalékponttal, míg az idősebb korú munkavállalók esetén a növekedés 0,8 százalékpont. Az idősebb munkavállalók körében mért foglalkoztatottságirata-növekedést főként a

A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV BECSÜLT KÖLTSÉGVETÉSI HATÁSA

		Becsült kincstári kiadások (milliárd Ft)	A viselkedési hatásokból eredő adóbevételek (milliárd Ft)	Önfinanszírozási arány (%)
2013	25 év alattiak	22	5	24
2014	25 év alattiak	29	9	31
2015	25 év alattiak	32	14	42
2013	55 év felettiak	41	5	12
2014	55 év felettiak	47	7	16
2015	55 év felettiak	50	7	14
2013	Alacsonyan képzettek	25	12	50
2014	Alacsonyan képzettek	31	13	41
2015	Alacsonyan képzettek	32	23	70
2013	Összesen	87	23	26
2014	Összesen	108	29	27
2015	Összesen	115	43	38

Megjegyzés: A költségvetési kiadások csak összesített formában érhetők el, minden egyes célcsoportra nézve. Bizonyos munkáltatók az alacsonyan képzettek, mások a fiatal vagy idős munkavállalók után járó adókedvezményt veszik igénybe, ezek a csoportok azonban a regressziós analízis során elkülönítésre kerültek (lásd A programban érintett és a kontrollcsoport meghatározása című alpontot). A kiigazítás nélküli költségvetési számok használata felfelé torzítaná az önfinanszírozási arányokat a 25 év alattiak és az 55 év felettiak csoportjában, míg lefelé az alacsonyan képzettek célcsoportja tekintetében. E teljes költség kiigazításra került a május hónapra vonatkozó munkavállaló-felvételi számokból eredő adókiadások összegének az egyes célcsoportokból származó mikroadatokkal való újraszűlyözésével. Az újraszűlyözést követően a pályakezdők adókedvezménye a 25 év alattiak csoportjának költségeihez került átcsoportosításra.

Forrás: saját szerkesztés

nők nagyobb arányú alkalmazása ösztönözte. A többi csoport esetében a nemek közti ilyen különbség nem volt tapasztalható. Találtam némi bizonyítékot a munkavállalók körében tapasztalható mozgásra is, amennyiben a munkáltatók a Munkahelyvédelmi Akciótervben részvételre jogosult munkavállalókat hasonló, de a részvételre nem jogosult munkaerővel helyettesítettek. Ugyanakkor ezen hatás erőssége nem volt jelentős, a nettó foglalkoztatottsági hasznot kevesebb, mint 3000 fővel csökkentette az alacsonyan képzettek körében. Összességében a Munkahelyvédelmi Akcióterv nettó foglalkoztatottsági haszna 50 000 fő körüli, ami az összmunkaerő 1,2 százaléka. A maga-

sabb foglalkoztatottsági ráta az adók és a társadalombiztosítási hozzájárulások növekedését is eredményezte. Az önfinanszírozási arányszámok (vagyis az újonnan felvett munkavállalók után befolyt többletbevételnek és a program teljes kincstári költségének hányadosa) az alacsonyan képzettek között elérte a 70 százalékot, a fiatal munkavállalók körében a 40 százalékot, míg az idősebb munkavállalóknál 14 százalék volt.

A tartósan munkanélküliek esetében a Munkahelyvédelmi Akcióterv által nyújtott adókedvezmény körülbelül 0,7 százalékponttal növelte meg a munkanélküliségből való kilépési arányokat. Ez jelentős emelkedés,

azonban az alacsony igénybevételi aránynak és a kicsi célcsoportoknak köszönhetően ez a foglalkoztatottságot legfeljebb 3500 fővel növelte. A Munkahelyvédelmi Akcióterv csökkentette a gyermekgondozási szabadságról a munka világába visszatérők után a munkáltató által fizetendő szociális hozzájárulási adó összegét is, azonban a rendelkezésemre álló adatok korlátozottsága miatt a program hatását ebben a célcsoportban nem tudtam vizsgálni.

A munkáltatók és a munkavállalók azonban nem csak a foglalkoztatottsági hatásokon keresztül tudnak reagálni a Munkahelyvédelmi Akciótervre. A (legális) foglalkoztatásban megfigyelhető, becsült növekedés egy része is annak tulajdonítható, hogy a program hatására a munkáltatók bejelentették a korábban feketén alkalmazott munkavállalókat. A jelen vizsgálat során felhasznált közigazgatási adatforrások csak a bejelentett munkavégzést foglalják magukban, ráadásul a magyarországi feketemunkára vonatkozó friss adatok hiányában ezt a kérdést nehéz megítélni. A munkaerő-felmérés során rögzített, a saját bevalláson alapuló foglalkoztatásra vonatkozó adatok (1. ábra) jelentős növekedése ugyanakkor azt sugallja, hogy a program ezen „fehérítő” hatása mérsékelt volt.

A jelen vizsgálat egy lehetséges kiterjesztése lehetne a bérekre vagy a munkáltatói teljesítményre (például forgalomra), vagy a munkáltatói profitra gyakorolt hatások kutatása. *Saez, Schoefer és Seim* (2017) kimutatták, hogy a Munkahelyvédelmi Akciótervhez hasonló, a fiatal munkavállalókat célzó svéd adóösztönző rendszer ugyan növelte a célcsoportban a foglalkoztatottságot, de közvetlen hatással nem volt a fiatal munkavállalóknak fizetett bérekre [ahogy ezt korábban ezen reform kapcsán *Egebark és Kaunitz* (2017) kimutatták]. Mindazonáltal az adóreformot megelőzően a nagyobb arányban fiatalokat foglalkoztató cégek növelni tudták a nyereségüket, értékesítéseik volumenét és minden munkavállalójuk

bérét. Ez azt sugallja, hogy a cégszintű bérmerevség (és talán méltányossági aggodalmak) korlátozzák az adócsökkentések hatásának a bérekben való megjelenését. A magasra becsült munkaerő-keresleti rugalmasság (körülbelül a 25 év alattiak és az alacsonyan képzettek esetén, míg az 55 év feletti célcsoportban) azt sugallja, hogy bár az összesített bérhatások alacsonyak lehetnek, de ezen kiigazítások vizsgálatra érdemesek a jelen dolgozat kiterjesztéseként.

A jelen tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a Munkahelyvédelmi Akcióterv célzott adócsökkentései sikeresen járultak hozzá a munkaerőpiac feléledéséhez Magyarországon, úgy, hogy ennek kincstári költségei viszonylag alacsonyak voltak. Ugyanakkor a program néhány ponton finomításra szorul, főként azon célcsoportok esetén, ahol a munkaerő-kereslet rugalmassága magasabb.

Egy másik érdekes megállapítás a tartósan munkanélküliek és a gyermekgondozási szabadságról visszatérők esetén az alacsony igénybevételi arány. Ennek magyarázata lehet, hogy az igénybevétel mind a munkáltató, mind az álláskereső/munkavállaló része összetett adminisztrációs feladatot jelent. A három nagyobb célcsoportban (24 év alattiak, 55 év felettek, alacsonyan képzettek) az igénybevételi arány magasabb, a munkáltatók az adókedvezményt könnyen tudják érvényesíteni havi adóbevallásaikban, minden további igazolás szükségessége nélkül, hiszen a jogosultság pusztán a rendelkezésre álló adatokból ellenőrizhető. Saját eredményeim alapján a Munkahelyvédelmi Akcióterv alapvetően növelte a munkanélküliségből való kilépés esélyét, ezért a programban való részvétel ösztönzése lehet a tartósan munkanélküliek esetében a segítségnyújtás leginkább költséghatékony módja. Ez megvalósítható akár jobb információ-átadással a Munkahelyvédelmi Akciótervről a munkáltatók felé vagy a program adminisztrációs terheinek enyhítésével ezen célcsoport kapcsán.

**REGRESSZIÓS EREDMÉNYEK A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV
FŐ CÉLCSOPORTJAI KÖRÉBEN**

	25 év alattiak	55 év felettek	Alacsonyan képzettek
Munkahelyvédelmi Akcióterv	-0,016 *** (0,002)	0,002 (0,002)	-0,284 *** (0,001)
2010	0,037 *** (0,001)	0,033 *** (0,001)	
2011	0,023 *** (0,001)	0,011 *** (0,001)	0,066 *** (0,001)
2013	-0,007 *** (0,001)	-0,002 * (0,001)	-0,032 *** (0,001)
2014	0,006 *** (0,001)	0,013 *** (0,001)	-0,025 *** (0,001)
2015	0,010 *** (0,001)	0,016 *** (0,001)	-0,032 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2010	-0,001 (0,002)	0,002 (0,002)	
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2011	0,004 * (0,002)	-0,002 (0,001)	-0,029 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2013	0,011 *** (0,002)	0,005 *** (0,001)	0,013 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2014	0,019 *** (0,002)	0,008 *** (0,002)	0,013 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2015	0,026 *** (0,002)	0,008 *** (0,002)	0,022 *** (0,001)
Foglalkoztatottság (késleltetett)	0,443 *** (0,001)	0,488 *** (0,001)	0,201 *** (0,000)
Nő	-0,057 *** (0,001)	-0,101 *** (0,001)	0,002 *** (0,000)
Kor	0,012 *** (0,000)	-0,007 *** (0,000)	-0,001 *** (0,000)
Konstans	-0,075 *** (0,012)	0,523 *** (0,017)	0,230 *** (0,002)
Utolsó foglalkozás			Igen
Megfigyelések	2 988 244	3 282 580	8 323 472

Megjegyzés: *, ha $p < 0,05$, **, ha $p < 0,01$, ***, ha $p < 0,001$. A zárójelben szereplő standard hibák az egyéni szinten való csoportosítás érdekében kerültek kiigazításra.

Forrás: saját szerkesztés

**LOGIT BECSLÉS A TARTÓSAN MUNKANÉLKÜLI CÉLCSOPORTRA VONATKOZÓAN,
KIZÁRÓLAG A JELENTŐSEBB START PROGRAMOKBAN VALÓ RÉSZVÉTELRE NEM JOGOSULT
MUNKAKERESŐK FIGYELEMBEVÉTELÉVEL**

	Munkához jutás (1 hónapos munkaviszony)	Munkához jutás (6 hónapos munkaviszony)	Munkához jutás (12 hónapos munkaviszony)
Munkahelyvédelmi Akcióterv	-0,308 *** (0,043)	-0,319 *** (0,044)	-0,181 *** (0,054)
2013	-0,237 *** (0,054)	-0,254 *** (0,056)	-0,183 ** (0,065)
2014	-0,278 *** (0,064)	-0,295 *** (0,064)	-0,233 ** (0,074)
2015	-0,733 *** (0,070)		
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2013	0,016 (0,063)	0,020 (0,066)	-0,033 (0,078)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2014	0,206 ** (0,075)	0,198 * (0,077)	0,164 (0,091)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2015	0,448 *** (0,080)		
Munkanélküli időszakok hossza	-0,044 *** (0,001)	-0,050 *** (0,002)	-0,055 *** (0,002)
Kor	-0,018 *** (0,002)	-0,017 *** (0,003)	-0,020 *** (0,003)
Oktatásban elért eredmény (ref. középiskola alsóbb évfolyamai)			
Középiskola felsőbb évfolyamai	-0,017 (0,032)	-0,011 (0,033)	0,169 *** (0,036)
Felsőfokú	-0,102 * (0,051)	-0,075 (0,056)	0,189 ** (0,068)
Konstans	-1,417 *** (0,097)	-1,444 *** (0,112)	-1,899 *** (0,118)
N	236 149	186 598	186 598

Megjegyzés: *, ha $p < 0,05$, **, ha $p < 0,01$, ***, ha $p < 0,001$. A zárójelben szereplő standard hibák a körzeti szinten való csoportosítás érdekében kerültek kiigazításra.

Forrás: saját szerkesztés

REGRESSZIÓS EREDMÉNYEK A MUNKAHELYVÉDELMI AKCIÓTERV FŐ CÉLCSOPORTJAI KÖRÉBEN TAPASZTALHATÓ HELYETTESÍTŐ HATÁSRA VONATKOZÓAN

	26–27 vs. 28–30	50–51 vs. 52–53	Alacsonyán képzettek kivéve kiskereskedelem vs. fizikai dolgozók
Munkahelyvédelmi Akcióterv	–0,000 (0,001)	0,000 (0,001)	–0,037 *** (0,001)
2010	0,035 *** (0,001)	0,036 *** (0,001)	
2011	0,018 *** (0,001)	0,012 *** (0,001)	0,061 *** (0,000)
2013	–0,006 *** (0,001)	–0,004 *** (0,001)	–0,031 *** (0,000)
2014	0,003 * (0,001)	0,013 *** (0,001)	–0,035 *** (0,000)
2015	0,005 *** (0,001)	0,017 *** (0,001)	–0,039 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2010	0,003 (0,002)	–0,003 (0,002)	
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2011	0,005 * (0,002)	–0,001 (0,002)	0,035 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2013	–0,001 (0,002)	0,002 (0,002)	–0,009 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2014	0,004 * (0,002)	–0,001 (0,002)	–0,005 *** (0,001)
Munkahelyvédelmi Akcióterv 2015	0,005 ** (0,002)	–0,001 (0,002)	–0,012 *** (0,001)
Foglalkoztatottság (késleltetett)	0,463 *** (0,001)	0,488 *** (0,001)	0,194 *** (0,001)
Nő	–0,084 *** (0,001)	–0,103 *** (0,001)	0,017 *** (0,001)
Kor	–0,004 *** (0,000)	–0,004 *** (0,000)	–0,001 *** (0,000)
Konstans	0,331 *** (0,008)	0,337 *** (0,018)	–0,152 *** (0,001)
Utolsó foglalkozás			Igen
N	3 010 064	2 951 425	5 689 057

Megjegyzés: *, ha $p < 0,05$, **, ha $p < 0,01$, ***, ha $p < 0,001$. A zárójelben szereplő standard hibák az egyéni szinten való csoportosítás érdekében kerültek kiigazításra.

Forrás: saját szerkesztés

JEGYZETEK

- ¹ Köszönetemet fejezem ki Hudecz Viktornak, Keresztély Tibornak, Morvay Endrének, Nobilis Benedeknek, Novák Dórának, Tóth Péternek, valamint a 2017/2018-as Korea–Magyarország Tudáscsere Program résztvevőinek észrevételeikért és javaslaikért, valamint a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalának és a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnak a munkanélküliségre vonatkozó és az adóadatbázishoz való hozzáférés biztosításáért, valamint az adatok elemzésre való előkészítéséért. Morvay Endre megosztotta velem a munkanélküliségi adatok tisztítására szolgáló kódját is. Ezen felül minden hiba a szerzőt terheli. Az itt kifejtettek a szerző véleményét tükrözik, és nem feltétlenül azonosak a Pénzügyminisztérium álláspontjával.
- ² A válságot követően a közmunkaprogram jelentős kiterjesztésére is sor került. A standard statisztikai definíciók szerint ezek a központi kormányzat által támogatott munkavégzési formák is a rendes foglalkoztatottság körébe számítandók. Itt azonban a Munkahelyvédelmi Akciótervvel érintett, elsődleges munkaerőpiacon való foglalkoztatásra koncentrálok. Ezért a vizsgálatból kizártam a közmunkaprogramban résztvevőket, mert ez a számadat torzítaná az alacsony képzettségűek foglalkoztatottsági rátáját. 2013 és 2015 között a közmunkaprogramban részt vevők száma havonta 150–250 ezer között volt.
- ³ Az elmúlt években fokozódott a magyar munkavállalók EU-országokba történő kivándorlása. Bár a munkaerő-felmérés a magyarországi háztartásokra vonatkozik, a minta számos kivándorolt munkavállalót tartalmaz. Egy részük naponta ingázik a lakó- és munkahelyük között a határon át (például Ausztriába vagy Szlovákiába), de a munkaerő-felmérésbe olyanok is bekerülhetnek, akik többé-kevésbé tartósan külföldön élnek, azonban családjuk Magyarországon van (lásd Blaskó és Fazekas, 2016).
- ⁴ A pályakezdőkre és a tartósan munkanélküliekre vonatkozó adatok a Munkahelyvédelmi Akcióterv jogosultsági kritériumai alapján nem különíthetők el. A pályakezdők a 25 év alattiak csoportjának részét képezik.
- ⁵ 2017-től kezdődően a munkáltatók által fizetendő szociális hozzájárulási adó összege több alkalommal mérséklésre, a Munkahelyvédelmi Akcióterv keretösszege pedig megfelelően kiigazításra került. Bővítésre kerültek a célcsoportok is (a képzettséget nem igénylő mezőgazdasági foglalkozásokkal), valamint a legalább három gyermekkel rendelkező anyák után járó adókedvezmény időtartama 2015-ben öt évre nőtt. A jelen vizsgálat tárgyát képező időszakot ezek a változások nem érintik.
- ⁶ A Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetésekor az átlagos adóék 49 százalék volt (az OECD-módszerrel szerint számítva). Ugyanakkor ez a szám nem tartalmazza a bármely jövedelmi szinten elérhető, célzott adókedvezményeket, mint amilyen a Munkahelyvédelmi Akcióterv rendszere is (OECD, 2017).
- ⁷ A Munkahelyvédelmi Akcióterv bevezetésekor 100 000 forint a teljes munkaidő után járó minimálbér 102 százaléka volt. A minimálbér-emelések következtében ez az arány 98,5 százalékra csökkent 2014-ben, majd 95,2 százalékra 2015-ben.
- ⁸ Lásd https://www.ksh.hu/feor_menu. Ez a besorolási rendszer nagyrészt megfeleltethető az ILO ISCO–08 besorolási rendszerének, bár vannak apró eltérések a kettő között.
- ⁹ A vonatkozó szabályozás 2016-ban módosult; azóta a közmunka időtartama a Munkahelyvédelmi Akciótervben való részvétel szempontjából álláskeresési időszaknak minősül.
- ¹⁰ Az adattisztítási eljárás teljes leírása, valamint mindkét adatbázis tekintetében az összefoglaló statisztikák elérhetők: Svraka (2018)

¹¹ Késleltetett változóként a foglalkoztatottság szélesebb értelmezését veszem alapul ideértve az önfoglalkoztatást, az alkalmi és a közsférában végzett munkát is, de továbbra is kizárva a közmunkaprogramban való részvételt. A cél a múltbeli munkaerőpiaci helyzet általánosságban való vizsgálata, míg az eredményváltozó csak a Munkahelyvédelmi Akciótervben való foglalkoztatást veszi figyelembe.

¹² Az egyes foglalkozások közötti hasonlóság az átlagbéreken alapul. A kontrollcsoportból kizártak a magasabb iskolázottságot igénylő foglalkozások. A kontrollszakmák csoportjának kialakítására vonatkozó részletes leírás és egyéb, kiegészítő, a megalapozottságot vizsgáló ellenőrzések elérhetők itt: Svraka (2018).

¹³ Lásd Svraka (2018), a robusztusság ellenőrzése különböző specifikációk alapján, továbbá értekezés a megállapított hatások nemekhez kapcsolódó különbségeiről.

¹⁴ Megjegyzendő, hogy a jelen dolgozatban az alacsonyan képzettek csoportja minden esetben csak középkorú munkavállalókat foglalja magában, az alacsonyan képzett fiatal és idősebb munkavállalók a fiatal, illetve az idős korosztály csoportjában kerülnek figyelembevételre.

¹⁵ A Munkahelyvédelmi Akciótervben elérhető kedvezmény felső határa alacsonyabb a részmunkaidős foglalkoztatás esetén. A részmunkaidős foglalkoztatás alacsony aránya miatt ezt a szabályt figyelmen kívül hagyom.

IRODALOM

BENCZÚR P., KÁTAY G., KISS Á. (2011). Az adó- és transzferrendszer változásainak elemzése viselkedési mikroszimulációs modell segítségével. *MNB Szemle* 2011. október, Magyar Nemzeti Bank
<https://www.mnb.hu/letoltes/benczur-katay-kiss-reizer-szoboszlai.pdf>

BENEDEK D., KÁTAY G., KISS Á. (2012). Az adóváltozások hatásainak elemzése mikroszimulációs modellek segítségével. *Munkaerőpiaci Tükör* 2012, szerkesztette Fazekas Károly, Benczúr Péter, Telegdy Álmos. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet
http://econ.core.hu/file/download/mt_2012_hun/egyben.pdf

BLASKÓ Zs., FAZEKAS K. (szerk.). (2016). *The Hungarian Labour Market 2016. Munkaerőpiaci Tükör* 2015. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet
http://www.mtakti.hu/file/download/mt_2015_hun/egyben.pdf

CSERES-GERGELY Zs., SCHARLE Á., FÖLDESSY Á. (2015). Egy jól célzott bértámogatási program értékelése adminisztratív adatok alapján. Budapest munkadokumentumai a munkaerőpiacról, 1503. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet
<https://ideas.repec.org/p/has/bworkp/1503.html>

EGERBARK, JOHAN, KAUNITZ, NIKLAS. (2017). Payroll Taxes and Youth Labor Demand (A munkáltatói hozzájárulás és a fiatalok foglalkoztatása). Working Paper Series/Munkadokumentumok sorozat 1001. Research Institute of Industrial Economics/Svéd Ipargazdasági Kutatóintézet
<https://www.ifn.se/eng/publications/wp/2014/1001>

KÁTAY G. 2009. Az alacsony aktivitás és foglalkoztatottság okai és következményei Magyarországon. *MNB-tanulmányok* 79. Magyar Nemzeti Bank
<https://www.mnb.hu/letoltes/mt-79.pdf>

LAUN, L. (2012). The Effect of Age-Targeted Tax Credits on Retirement Behavior. (Az életkor alapú

adó jóváírás hatása a nyugdíjba vonulásra). *Working Paper Series/Munkadokumentumok sorozat* 2012:18. IFAU – Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy/Svéd Munkaerő-piaci és Oktatáspolitikai Értékelő Intézet
https://ideas.repec.org/p/hhs/ifauwp/2012_018.html

SAEZ, E., SCHOEFER B., SEIM, D. (2017). Payroll Taxes, Firm Behavior, and Rent Sharing: Evidence from a Young Workers' Tax Cut in Sweden. (Munkáltatói hozzájárulás, vállalati magatartás és járadékok: bizonyítékok egy fiatal munkavállalókat célzó svédországi adócsökkentése kapcsán.) *Working Paper/Munkadokumentum* 23976. Working Paper Series/Munkadokumentumok sorozat. National Bureau of Economic Research Nemzeti Gazdaságkutató Iroda
<https://doi.org/10.3386/w23976>

SVRAKA A. (2018). The Effect of Labour Cost Reduction on Employment of Vulnerable Groups — Evaluation of the Hungarian Job Protection Act (A munkaerőköltség csökkentésének hatása a veszélyeztetett csoportok foglalkoztatására – a magyar Munkavédelmi Akció értékelése). *Müncheni MPRA archívum 88234 sz. tanulmány*. Müncheni Egyetemi Könyvtár, Németország
<https://mpra.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/88234>

SZOBONYÁNÉ SZABÓ-MORVAI Á. (2015). Értekezések az anyákat érintő foglalkoztatáspolitikáról. *Doktori (PhD) értekezés*, Közép-európai Egyetem
<https://doi.org/10.14754/CEU.2015.05>

OECD. (2017). Taxing Wages 2017. (A munkabérek adóterhei 2017) OECD Publishing (OECD kiadványok)
https://doi.org/10.1787/tax_wages-2017-en